

pa je, da so nekateri sodobniki morali vedeti kaj o njegovih konstrukcijah, sicer bi namreč ne bilo mogoče, kar piše Ferdo Delak v pismu 12. oktobra 1966, da je namreč leta 1928 predaval o Kosovelu konstruktivistu v krogu berlinskega *Sturma*, za objavo tega predavanja pa je v »slovenski številki« *Sturma* zmanjkalo prostora, povrh je urednik Walden menil, da je predavanje kot sporočilo o slovenskem pesniku konstruktivistu navzočim zadostovalo.

Rusi so razumeli konstruktivizem kot nalogo iz zgodovinskega položaja in še tako, da obvarujejo z umetniškim potrjevanjem tehnike plodove revolucije. Avgust Černigoj je najbrž pod vplivom spenglerjanizma mislil, da je rešitev za umetnost iskati na vzhodu, v ruskih pobudah. Obrat na vzhod je napravil tudi Kosovel. Če je lahko zapisal »Evropa umira, Rusija vstaja«, pri čemer je seveda jasno opredelil obseg in pomen »evropske smrti«, se ni branil tudi sovjetskih umetnostnih teženj, ki so veljale za vitalne. S konstruktivistično tehniko je ostreje začrtal duhovne in etične pojave evropske družbe ter osebne zmage in poraze v njej.

Franc Zadavec

PRIPIS

Neprijetno je lastnemu članku dodajati pripis v isti številki časopisa. Toda tik pred korekturo sem med svojimi številnimi bibliografskimi listki nepričakovano zagledal naslove Ferdo Delak, *Avgust Černigoj*, z dodatkom *Novi oder* (Mladina 1926—1927, 20); Ferdo Delak, *Slovenačka umetniška avantgarda* (Nova literatura 1929, 209) in Nikolaj Preobraženski, *Ilja Ehrenburg, Mercure de Russie* (LZ 1925, 727).

Delakova članka sta mi pojasnila, da je Černigoj spoznaval konstruktivizem »na weimarski stavbeni šoli, kjer je bil učenec slavnega Walterja Gropiusa«. Vemo, da so na tej šoli predavali tudi slikarji konstruktivisti. Če dodamo k temu še Delakov podatek: »Na lanskoletni (= 1925) razstavi v srednji tehnični šoli je nastopil (= Černigoj) s propagando konstruktivizma: konstrukcije in motorji, osnutki in pisalni stroji, reklamni lepaki in dvokolesa, med in nad vsem tem pa veliki pokončni, poševni ali pa tudi narobe postavljeni napisi, ki so oznanjali, da je kapital tatvina, da je izobrazba delavca in kmeta nujno potrebna, da mora umetnik postati inženir itd.« — potem postane ozračje, v katerem je delal Kosovel svoje konstrukcije, za spoznanje bolj plastično. Poleg tega zaživi Černigoj kot realna zveza med Kosovelom in konstruktivistično estetiko.

Ehrenburgova proza *Mercure de Russie* je bila, kolikor vem, prvi primer konstruktivistične proze v tedanjih slovenskih revijah. V njej je lahko Kosovel gledal primer »treznega«, »ostrega« stila in lakoničnega jezika. Res je sicer, da je Zvon objavil to prozo šele v decemberski številki 1925, in sicer iz knjige *Šest povesti o lahkem koncu*, ki jo je Ehrenburg izdal leta 1925, torej v času, ko se je družil z Lissitzkim. Opozorilo, da je Ehrenburg pisal »fantastično mehanične romane«, med njimi roman *Trust*, in da je naselil vanje tehniko, stroje, da je prozo torej »amerikaniziral«, in da je takšno prozo pisal tudi Tolstoj (roman *Aelit*), pa je Kosovel lahko bral že v prvi polovici 1925 v članku B. K. Zajceva *Sodobno rusko slovstvo* (DS 1925, 47 in dalje).

F. Z.